

**Департамент культури, національностей, релігій та
охорони об'єктів культурної спадщини**

Одеської обласної державної адміністрації

**Одеська обласна універсальна наукова бібліотека
імені М. С. Грушевського**

Науково-методичний відділ

БІБЛІОТЕКА ЗМІН: ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Методичні пропозиції

**Одеса
2026**

ВСТУП

Сучасні бібліотеки територіальних громад переживають період глибоких змін і переосмислення своєї ролі. Вони поступово відходять від традиційного сприйняття як місць зберігання та видачі книг і перетворюються на багатофункціональні простори, де поєднуються освіта, культура, інформація, соціальна підтримка та живе спілкування громади.

У цих умовах особливої ваги набуває впровадження інноваційних бібліотечних послуг. Це не лише нові форми роботи, а й нова філософія бібліотеки як простору розвитку людини та громади. Цифрові сервіси, освітні програми, інклюзивні рішення, креативні та інтерактивні формати роботи поступово стають невіддільною частиною бібліотечної практики. Бібліотека все частіше виступає як місце, де можна не тільки отримати інформацію, а й навчитися, поспілкуватися, знайти підтримку, реалізувати власні ідеї.

Важливим напрямом розвитку є цифровізація бібліотечних послуг. Доступ до інтернету, комп'ютерної техніки, електронних ресурсів, допомога у користуванні державними онлайн-сервісами, розвиток хабів цифрової освіти – усе це формує нову якість бібліотечного обслуговування. Не менш значущими є освітні та соціальні функції бібліотеки: мовні та розмовні клуби, тренінги, основи медіаграмотності та кібербезпеки, підтримка людей старшого віку, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та сімей військовослужбовців.

Окремо варто підкреслити значення бібліотеки як безпечного та відкритого простору громади. Тут створюються умови для коворкінгу, неформального навчання, творчості, психологічної підтримки та соціальної адаптації. Бібліотека стає місцем, де формується відчуття стабільності, довіри та єдності, особливо в умовах воєнного стану та суспільних викликів.

Водночас важливою частиною сучасної бібліотечної діяльності є інноваційні форми популяризації книги та читання. Це і квести, і бібліобар, і буктрейлери, і виставки-інсталяції, і флешмоби, і віртуальні виставки, і багато інших креативних практик, які роблять бібліотеку більш відкритою, цікавою та привабливою для користувачів.

Саме тому розроблення методичних рекомендацій щодо впровадження інноваційних послуг у бібліотеках є актуальним і необхідним. Вони покликані допомогти бібліотечним працівникам осмислити сучасні зміни, узагальнити найкращі практики та визначити ефективні напрями розвитку. Це дозволяє не лише вдосконалювати бібліотечне обслуговування, а й посилювати роль бібліотеки як важливого соціального інституту громади.

БІБЛІОТЕКА ЯК БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ГРОМАДИ

Бібліотека як простір цифрових можливостей

Цифровізація та медіаграмотність сьогодні належать до пріоритетних напрямів діяльності бібліотек. Сучасна книгозбірня має забезпечувати вільний доступ до інтернету, комп'ютерної техніки та електронних ресурсів. Важливим завданням є організація навчання цифровій грамотності для різних категорій населення, насамперед людей старшого віку, внутрішньо переміщених осіб та соціально вразливих груп.

Перспективним напрямом залишається розвиток цифрових хабів та консультаційних пунктів, де користувачі можуть отримати допомогу в опануванні електронних сервісів, освоєнні нових професій, оформленні документів та користуванні державними онлайн-послугами.

Бібліотека як громадський простір

Однією з найуспішніших світових практик є створення у бібліотеках так званих «третьох місць» (Third Place) – просторів, які об'єднують людей поза домом і роботою. У бібліотеках громади можуть функціонувати коворкінги, зони відпочинку, місця для проведення зустрічей, навчання та неформального спілкування. Такі простори сприяють соціальній інтеграції, залученню нових користувачів та розвитку громадських ініціатив.

Бібліотека як центр підтримки та адаптації

В умовах війни особливого значення набуває соціальна та психологічна функція бібліотеки. Доцільним є проведення арттерапевтичних занять, творчих майстерень, зустрічей для ветеранів, членів їхніх родин, внутрішньо переміщених осіб та сімей військовослужбовців. Значний потенціал мають розмовні клуби з вивчення української мови, заходи з розвитку емоційної стійкості та підтримки ментального здоров'я.

Бібліотека як освітній центр

Сучасна бібліотека має активно долучатися до розвитку неформальної освіти. Одним із перспективних напрямів є впровадження STEM-освіти, що поєднує природничі науки, технології, інженерію та математику через практичні заняття, дослідження, проектну діяльність і вирішення реальних життєвих завдань.

Важливими залишаються мовні клуби, курси медіаграмотності, профорієнтаційні заходи, тренінги з пошуку інформації та критичного мислення.

Бібліотека як культурний та краєзнавчий хаб

Сучасні бібліотеки дедалі активніше виступають центрами збереження та популяризації культурної спадщини громади. Особливої уваги заслуговують проекти з оцифрування краєзнавчих матеріалів, створення електронних колекцій, запису усної історії, організації виставок місцевих митців, літературних зустрічей, театралізованих читань та творчих майстерень.

Такі ініціативи сприяють формуванню локальної ідентичності та залученню жителів до вивчення історії рідного краю.

ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ

Бібліотечна інновація – це сучасний підхід до організації бібліотечного обслуговування, управління, комунікації або створення послуг, спрямований на більш ефективне задоволення потреб користувачів.

Інновації допомагають бібліотекам залишатися конкурентоспроможними, розширювати спектр послуг, залучати нові категорії відвідувачів та формувати позитивний імідж у громаді.

До основних видів бібліотечних інновацій належать:

- продуктові та сервісні інновації – створення нових послуг і продуктів;
- технологічні інновації – впровадження сучасних цифрових технологій;
- організаційні інновації – удосконалення структури та управління;
- соціальні інновації – розвиток нових форм роботи з персоналом і громадою.

Комунікація та промоція бібліотеки

Сучасна бібліотека має активно використовувати можливості цифрового середовища для популяризації своїх ресурсів і послуг. Важливими інструментами комунікації є вебсайти, блоги, соціальні мережі, відеоконтент, електронні розсилки та онлайн-платформи.

Ефективними формами популяризації читання залишаються виставки-інсталяції, буктрейлери, бібліотечні флешмоби, віртуальні виставки, акції просто неба та історії успіху користувачів.

Інноваційні форми роботи та бібліотечні послуги

Важливою частиною розвитку сучасної бібліотеки є впровадження інноваційних форм роботи, які дозволяють урізноманітнити бібліотечне обслуговування, залучити нових користувачів та зробити книгу і читання більш привабливими для різних вікових категорій населення.

Серед найбільш популярних інноваційних форм бібліотечної діяльності варто відзначити:

А

Айстопер – рекламний або виставковий елемент, що привертає увагу користувачів завдяки яскравому оформленню, незвичайним формам чи образам. Широко використовується під час оформлення книжкових виставок, тематичних експозицій та інформаційних зон.

Арттерапевтичні майстерні – творчі заняття, спрямовані на підтримку ментального здоров'я дітей і дорослих.

Аудіогід – записаний або синтезований голосовий супровід для самостійного екскурсійного знайомства з бібліотекою або виставкою; доступний через QR-код або мобільний застосунок.

Б

Бібліоквест – інтерактивна динамічна гра, побудована на пошуку інформації, книжок, історичних фактів або красномовних матеріалів.

Бібліокешинг – інтелектуальна пошукова гра, що передбачає виконання завдань та пошук прихованих книжкових «скарбів» у бібліотеці або за її межами.

Бібліомікс – тематичний огляд, який поєднує різні види інформаційних ресурсів: книги, періодичні видання, відеоматеріали, електронні документи, аудіозаписи та інтернет-ресурси.

Бібліопікнік – форма літнього читання та дозвілля на відкритому повітрі, що поєднує презентацію книг, літературні ігри, майстер-класи та інтерактивні заходи.

Бібліотека іграшок (Toy Library) – сервіс видачі іграшок, настільних ігор та навчальних матеріалів у тимчасове користування.

Бібліотека речей (Library of Things) – сервіс, який передбачає тимчасове користування технічними пристроями, спортивним інвентарем та іншими корисними речами.

Бібліотерапія – терапевтична практика використання читання та обговорення літератури для підтримки психологічного здоров'я та добробуту користувачів бібліотеки.

Бібліотечний non-stop – серія безперервних заходів, зустрічей, майстер-класів та презентацій протягом одного дня.

Бібліотечний десант – візна промоційна акція бібліотеки, спрямована на популяризацію читання, залучення нових користувачів та знайомство громади з бібліотечними послугами.

Бібліотечний подкаст – серія аудіопрограм про книги, авторів, події та історію громади.

Бібліотечний флешмоб (лібмоб) – масова короткотривала акція, спрямована на популяризацію читання та сучасних можливостей бібліотеки.

Бібліофреш – презентація нових надходжень та огляд книжкових новинок.

Бібліошоу – театралізований або розважальний захід, що поєднує елементи гри, виступів, конкурсів і популяризації книги.

Букросинг – міжнародний рух книгообміну за принципом «прочитав – передай іншому». У бібліотеках можуть створюватися спеціальні полиці або зони вільного обміну книгами.

Буктрейлер – короткий відеоролик, що рекламує книгу та заохочує до читання.

Буктюб (Booktube) – міжнародна та україномовна спільнота книголюбів на платформі YouTube, де блогери знімають відео про книги.

В

Виставка-інсталяція – тематична книжкова виставка, доповнена предметами, декораціями, художніми елементами та мультимедійними матеріалами.

Відкрита наука (Open Science) – напрям бібліотечної діяльності щодо сприяння вільному доступу до наукових публікацій, даних та методологій; включає підтримку відкритих репозиторіїв.

Віртуальна виставка – електронна презентація документів, доступна на сайті бібліотеки або в соціальних мережах.

Воркшоп (Workshop) – практичний майстер-клас або навчальний семінар із набуття нових навичок – від кодування до в'язання.

Д

Дигіталізація (Digitization) – процес переведення аналогових документів, фотографій, рукописів та архівних матеріалів у цифровий формат для збереження та поширення.

Дрон-клуб – простір для навчання польоту дронів, програмування автопілотів та знайомства з основами аерофотозйомки для всіх вікових груп.

Е

Електронний читальний зал (E-Reading Room) – обладнаний простір із доступом до легальних електронних баз даних, наукових журналів та е-книг.

І

Інклюзивна бібліотека (Inclusive Library) – бібліотека, адаптована для людей з різними потребами: наявність книг шрифтом Брайля, аудіокниг, пандусів, індукційних петель для людей з порушенням слуху, тифлокомплексів для людей з порушенням зору.

К

Кабіна звукозапису (Recording Booth) – звукоізольована кабіна або студія для запису подкастів, озвучення, музикування.

Квест – інтерактивна інтелектуальна гра з виконанням тематичних завдань.

QR-квест – сучасна форма гри із застосуванням QR-кодів для пошуку інформації та виконання завдань.

Коворкінг-зона (Co-working Zone) – відкритий простір спільної роботи з комфортними робочими місцями, розетками, Wi-Fi та зонами відпочинку для фрілансерів, студентів.

Краудсорсинг контенту (Content Crowdsourcing) – залучення читачів і мешканців громади до наповнення бібліотечних архівів – оцифрування, транскрибування та опис документів колективними зусиллями.

Книжковий челендж – акція, під час якої учасники виконують завдання, пов'язані з читанням певної кількості книг або літературних жанрів.

Коворкінг-простір – обладнана зона для навчання, дистанційної роботи, проведення зустрічей та реалізації громадських ініціатив.

Л

Літературний батл – інтелектуальне змагання між командами читачів.

М

Медіалабораторія (Media Lab) – простір для створення цифрового контенту, який включає монтажні станції та студійне освітлення: відео, подкастів, презентацій, буктрейлерів та мультимедійних проєктів.

Мейкерспейс (Makerspace) – простір для творчості, конструювання та реалізації проєктів із використанням сучасних технологій (оснащений 3D-принтерами, лазерними різачками та ін.).

Мобільна бібліотека (Bookmobile) – пересувна бібліотека на базі автобуса, мікроавтобуса або трейлера, яка доставляє книги та послуги у віддалені та малозабезпечені райони.

Мотиватор (мотиваційний постер) – візуальний засіб популяризації читання та формування позитивного ставлення до книги.

О

Онлайн-клуб – дистанційне спілкування користувачів через платформи відеозв'язку.

П

Партиципаторна бібліотека (Participatory Library) – модель управління, при якій читачі та громада активно беруть участь у формуванні фонду, програм та напрямків розвитку бібліотеки.

Подкаст-студія – студія для запису та монтажу аудіоподкастів, доступна читачам для реалізації власних медіапроєктів і навчання подкастингу.

Простір тиші (Silence Room) – спеціально відведена зона для зосередженої роботи та читання без розмов і шуму, часто обладнана шумопоглинаючими матеріалами.

Р

Рекомендаційний сервіс (Reader Advisory) – персоналізована послуга добору літератури, при якій бібліотекар або алгоритм пропонує книги відповідно до смаків і потреб конкретного читача.

Робот-бібліотекар – автоматизований або роботизований пристрій, що допомагає читачам орієнтуватися у просторі бібліотеки, знаходити книги та отримувати довідки.

Розмовні клуби – майданчики для вивчення української та іноземних мов, розвитку комунікативних навичок та соціальної адаптації.

С

Соціальна програма (Outreach Program) – програма виїзних заходів для груп ризику – дітей з вразливих сімей, людей похилого віку, засуджених – з метою розширення доступу до знань.

СТЕМ-бібліотека (STEM Library) – спеціалізований розділ або цілий простір бібліотеки, присвячений науці, технологіям, інженерії та математиці; включає лабораторне обладнання та комплекти для дослідів.

Т

Тиха вечірка (Silent Party) – формат розважального заходу, де учасники танцюють або спілкуються під музику, яка грає не через колонки, а транслюється безпосередньо у бездротові навушники.

Ф

Флешбук – популяризація книги через соціальні мережі шляхом розміщення цитат, ілюстрацій, відгуків та інформації про видання.

Х

Хакатон (Hackathon) – інтенсивна подія з розроблення інноваційних рішень (зазвичай цифрових) за обмежений час.

Ц

Цифрові архіви (Digital Archives) – онлайн-сховища оцифрованих документів, фотографій, карт та інших матеріалів культурної спадщини з відкритим або обмеженим доступом.

Я

Японська «тихоня» (Silent Book Club) – клубна зустріч, де учасники разом тихо читають свої книги без обов'язкового обговорення – соціалізація через спільну присутність і читання.

Таким чином, застосування цих форм роботи сприяє формуванню позитивного іміджу бібліотеки, розширенню аудиторії користувачів, розвитку читацької культури та перетворенню бібліотеки на сучасний центр освіти, культури, комунікації та громадської активності.

ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В БІБЛІОТЕКАХ СВІТУ

Міжнародний досвід успішних практик

Бібліотека Докс (Dokk1), Орхус, Данія

- Одна з найбільших публічних бібліотек Скандинавії, відкрита у 2015 році. Функціонує 357 днів на рік, у тому числі цілодобово для власників картки.
- Роботизований стелаж для автоматичної видачі та повернення книг
- Мейкерспейс з лазерними різачками, 3D-принтерами, швейними машинами
- Дитячий простір «Learning Lab» для ігрового навчання
- Партиципаторне управління – читачі голосують за нові послуги
- Понад 2 мільйони відвідувань на рік; стала архітектурною пам'яткою міста.

Публічна бібліотека Нью-Йорка (NYPL), США

- Одна з найбільших публічних бібліотечних систем світу (92 філії у Манхеттені, Бронксі та Статен-Айленді).
- Програма «Library Card» – безкоштовна картка для всіх мешканців і туристів
- «Science, Industry and Business Library» – спеціалізована бібліотека для підприємців
- Digital Collections: понад 1 млн оцифрованих документів у відкритому доступі
- Програма «Ready to Read» для дітей з малозабезпечених родин
- Streaming service SimplyE – власний застосунок для читання е-книг безкоштовно

Бібліотека Оулу (Oulu City Library), Фінляндія

- «Fablat» – мейкерспейс з обладнанням для цифрового фабрикування
- Клас робототехніки для дітей з 6 років
- Студія звукозапису, доступна для бронювання будь-яким читачем
- Програма «Books Without Borders» – книги 38 мовами для іммігрантів

Національна бібліотека Сінгапуру (NLB)

- Система «BookSG» – портал з мільйонами оцифрованих сінгапурських документів

- «MakerSpace@library» у восьми філіях: VR-шоломи, 3D-принтери, лазерне гравіювання
- Програма «Read@School» охоплює 300+ шкіл країни
- Автомати для повернення та видачі книг у метро і торгових центрах (Return-A-Book)
- Цілодобовий доступ через мобільний застосунок з AR-функціями

Успішні проєкти бібліотек України

«Здорові бібліотеки»

Українсько-швейцарський проєкт **«Діємо для здоров'я»¹** спрямований на зменшення факторів ризику неінфекційних захворювань (НІЗ) з метою покращення загального добробуту та збільшення тривалості життя чоловіків і жінок в Україні. Проєкт передбачає роботу з 34 пілотними бібліотеками в громадах Львівської, Полтавської, Дніпропетровської, Рівненської, Херсонської областей та Національною науковою медичною бібліотекою України.

В Куяльницькій територіальній громаді Подільського району у 23 бібліотеках-філіях працюють «Куточки здоров'я», які в рамках даного проєкту забезпечені набором медичного обладнання: тонометри, пульсометри, глюкометри, термометри, ваги та інформаційними буклетами щодо профілактики неінфекційних захворювань.

«Бібліотеки як простір психосоціальної підтримки»

Проєкт є складником пріоритетного проєкту **«Мистецтво допомагати»** Міністерства культури України в межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» за ініціативою першої леді Олени Зеленської. Проєкт спрямований на посилення ролі публічних бібліотек у наданні психосоціальної підтримки громадам, зокрема через створення безпечного простору для емоційного розвантаження та соціальної взаємодії. Реалізується у 32 публічних бібліотеках шести областей України: Київської, Житомирської, Львівської, Івано-Франківської, Тернопільської та Одеської.

---

¹ **Здорові бібліотеки: короткий огляд напрямку** // Діємо для здоров'я : проєкт : сайт. Дата створення: 11.2020. URL: <https://www.actforhealth.in.ua/materialy/zdorovi-biblioteki-korotkiy-oglyad-napryamku>. (дата звернення: 22.06.2026).

«Насіннєві бібліотеки»

Екологічно-просвітницький проєкт **«Насіннєві бібліотеки»**² реалізується за підтримки Благодійного фонду «Бібліотечна країна» та відкритої спільноти «Насіннєвої скарбниці України», який перетворює звичайні книгозбірні на простори для обміну насінням. Його головна мета – збереження локального біорізноманіття, популяризація сталого садівництва та об'єднання місцевої громади. В проєкті беруть участь понад 50 бібліотек, в т.ч. Львівська обласна бібліотека для дітей, Рівненська централізована бібліотечна система, Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека.

«Молодіжний творчий простір»

У бібліотеці-філії імені І. С. Нечуя-Левицького працює Молодіжний творчий простір «Фотовідеостудія та енергонезалежний коворкінг». Реалізація інноваційного проєкту стала можливою завдяки підтримці Міжнародної організації з міграції (МОМ) за допомоги американського народу через проєкт Агентства США з міжнародного розвитку USAID Ukraine «Протидія торгівлі людьми та надання допомоги вразливим групам населення в Україні».

СОУП

Самоорганізуючий Учбовий Простір – це соціально-освітній проєкт Благодійного фонду «Вільна Освіта», який трансформує традиційні читальні зали бібліотек на сучасні хаби. Головна мета – надати дітям та молоді вільний доступ до технологій, неформальної освіти та саморозвитку. Прикладом успішної роботи є створені на базі бібліотек: Арцизький СОУП «Гравітація», Соуп Березівка, СОУП Ізмаїл, Кодимський СОУП «Brainstorm».

«Бібліотеки – Хаби цифрової освіти»

Проєкт реалізує ВГО Українська бібліотечна асоціація за підтримки Програми розвитку ООН (UNDP) в Україні у межах «Проєкту підтримки Дія», що реалізується за фінансування Швеції, та у співпраці із Міністерством цифрової трансформації.

---

² Бібліотека насіння // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. Востаннє відред.: 07.11.2025.
URL:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F. (дата звернення: 22.06.2026).

6000 бібліотек долучились до Мережі хабів цифрової освіти, в Одеській області – 83. Серед кращих Хабів визнано і хаби, створені на базі бібліотек Одеської області: Роздільнянська публічна бібліотека (2024 р.), Татарбунарська публічна бібліотека (2025 р.).

«Буксінь»

Благодійний фонд «Бібліотечна країна» реалізує проєкт «Буксінь» – мобільну бібліотеку в автобусі. Бібліобуси функціонують в Харківській державній науковій бібліотеці імені В. Г. Короленка, Солонянській селищній територіальній громаді (Дніпропетровська область), Київській публічній бібліотеці імені Лесі Українки.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК

Сучасна бібліотека є важливим соціокультурним та інформаційним центром громади, який постійно адаптується до суспільних змін і потреб користувачів. Впровадження інноваційних послуг і сервісів сприяють підвищенню соціальної значущості бібліотек, розширенню аудиторії користувачів та зміцненню ролі бібліотеки як сучасного центру знань, культури, творчості та громадської активності. Впровадження інновацій повинно здійснюватися з урахуванням потреб громади, наявних ресурсів та стратегічних пріоритетів розвитку бібліотеки.

Саме впровадження інноваційних послуг дає можливість бібліотекам:

- залучати нових користувачів та підтримувати інтерес постійної аудиторії;
- посилювати роль бібліотеки як центру громадської активності, освіти й культурного розвитку;
- успішно виконувати свою соціальну місію в умовах цифрової трансформації суспільства;
- розширювати можливості для участі в грантових програмах і проєктній діяльності, залучаючи додаткові ресурси для розвитку.

З огляду на сучасні виклики доцільно орієнтувати діяльність бібліотек на такі пріоритетні напрями:

- розвиток цифрових, електронних та фактографічних інформаційних ресурсів;

- підтримку дитячого та юнацького читання;
- реалізацію програм для молоді, зокрема представників соціально вразливих категорій;
- створення інклюзивного середовища та забезпечення безбар'єрного доступу до послуг;
- підтримку ветеранів, військовослужбовців, членів їхніх родин і внутрішньо переміщених осіб;
- формування громадянських, моральних і культурних цінностей;
- популяризацію української книги, читання, мови та національної культури;
- розвиток краєзнавчої діяльності та збереження локальної культурної спадщини;
- впровадження сучасних освітніх, культурних і просвітницьких проєктів;
- розширення партнерської взаємодії з громадськими організаціями, закладами освіти, культурними установами та органами місцевого самоврядування.

Водночас ефективне впровадження інновацій потребує ретельної підготовки. Першочерговим кроком має стати вивчення потреб і очікувань мешканців громади, адже саме орієнтація на користувача є запорукою успішності будь-якої нової послуги чи проєкту.

Для дослідження потреб громади рекомендується використовувати такі інструменти:

- анкетування користувачів (онлайн та офлайн) не рідше одного разу на рік;
- проведення фокус-груп із різними цільовими аудиторіями (дітьми, молоддю, людьми старшого віку, підприємцями, представниками громадських організацій тощо);
- аналіз статистичних показників відвідуваності та звернень користувачів за попередні роки;
- вивчення та адаптацію успішних практик бібліотек, які працюють у схожих умовах.

Важливим складником інноваційного розвитку є підвищення професійної компетентності бібліотечних працівників. З цією метою необхідно систематично організовувати навчання через тренінги, вебінари, семінари, майстер-класи та професійні стажування, а також сприяти обміну досвідом між бібліотеками й поширенню кращих практик інноваційної діяльності.

Додатковим ресурсом для реалізації інноваційних ініціатив може стати залучення волонтерів, представників громадського сектору, ІТ-фахівців, студентської молоді та інших активних членів громади.

Успіх інноваційних перетворень визначається не лише наявністю сучасних технологій, а насамперед глибоким розумінням потреб громади, готовністю колективу до змін та підтримкою з боку керівництва й партнерів.

Впроваджуючи нові послуги та проекти, бібліотекам варто керуватися кількома важливими принципами. Насамперед інновації мають бути людиноцентричними, тобто ґрунтуватися на реальних потребах мешканців громади, а не лише на модних тенденціях чи технічних можливостях. Важливо також дотримуватися принципу інклюзивності, забезпечуючи рівний доступ до бібліотечних послуг для всіх категорій користувачів незалежно від віку, фізичних можливостей чи соціального статусу.

Кожна нова ініціатива повинна бути сталою та мати перспективи довготривалого розвитку, враховуючи наявні кадрові, фінансові та матеріальні ресурси. Значно підвищує ефективність інновацій партнерська співпраця із закладами освіти, громадськими організаціями, бізнесом, культурними установами та органами місцевого самоврядування.

Водночас важливо не лише започатковувати нові послуги, а й оцінювати їхню результативність. Для цього доцільно визначати показники ефективності, аналізувати відгуки користувачів та відстежувати зміни в рівні зацікавленості громади. Не менш важливим є принцип гнучкості – готовність бібліотеки адаптуватися до нових викликів, змінювати формати роботи та вдосконалювати послуги відповідно до потреб часу.

Слід впроваджувати нові ініціативи поступово, оцінюючи їхню ефективність та масштабуючи найбільш успішні практики. А головною метою впровадження інновацій у бібліотеках залишається підвищення якості бібліотечного обслуговування, створення комфортного та доступного середовища для користувачів, а також гармонійне поєднання сучасних підходів із кращими традиціями бібліотечної справи.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Бабич В. С.** Інноваційна діяльність бібліотек: теоретичні та практичні аспекти [Текст] / В. С. Бабич // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2022. – № 1. – С. 24–31.
2. **Бібліотека в цифровому середовищі: нові послуги та можливості** [Текст] : метод. рек. / уклад. І. О. Давидова. – Київ : Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого, 2023. – 68 с.
3. **Бібліотека насіння** // Вікіпедія : вільна енциклопедія : сайт. –Режим доступу:
https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0_%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F. – Востаннє відред.: 07.11.2025.
4. **Давидова І. О.** Інноваційний менеджмент бібліотек [Текст] : навч. посіб. / І. О. Давидова. – Харків : ХДАК, 2018. – 242 с.
5. **Здорові бібліотеки: короткий огляд напрямку** // Діємо для здоров'я : проєкт : сайт. – Режим доступу:
<https://www.actforhealth.in.ua/materialy/zdorovi-biblioteki-korotkiy-oglyad-napryamku>. – Дата створення: 11.2020.
6. **Інноваційна бібліотека: від ідеї до реалізації** [Текст] : зб. метод. матеріалів / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого. – Київ, 2021. – 124 с.
7. **Інновації як стратегія і умова розвитку бібліотек** [Електронний ресурс] : консультація / М-во культури України, Нац. б-ка України для дітей : [авт.-уклад. Н. І. Безручко]. – Київ, 2014. – 24 с. – Режим доступу:
<https://chl.kiev.ua/club/%D0%86%D0%BD%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%8F%D0%BA%20%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%B3%D1%96%D1%8F.pdf>. – Назва з екрана.
8. **Матвієнко О. В.** Сучасна бібліотека як комунікаційний та інформаційний центр громади [Текст] О. С. Матвієнко. – Київ : Ліра-К, 2020. – 276 с.

9. **Твори культуру: бібліотечні інноваційні послуги** [Електронний ресурс] : проєкт / Укр. бібл. асоц. // Читомо : культур.-видав медія. – Режим доступу: <https://library.chytomo.com/>. – Назва з екрана. – Дата створення: 03.2020.
10. **Хіміч Я. О.** Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проєктного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек : посіб. для бібліотекарів за програм. підвищ. кваліфікації [Текст] / Укр. бібл. асоц., НАКККіМ, Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів ; Я. О. Хіміч. Київ : Самміт-книга, 2012. – 88 с. – Режим доступу: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi57/0041657.pdf>. – Назва з екрана.

ЗМІСТ

ВСТУП	2
БІБЛІОТЕКА ЯК БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР ГРОМАДИ	3
Бібліотека як простір цифрових можливостей	3
Бібліотека як громадський простір	3
Бібліотека як центр підтримки та адаптації	3
Бібліотека як освітній центр	3
Бібліотека як культурний та краєзнавчий хаб	4
ІННОВАЦІЇ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ	4
Комунікація та промоція бібліотеки	4
Інноваційні форми роботи та бібліотечні послуги	5
ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В БІБЛІОТЕКАХ СВІТУ	10
Міжнародний досвід успішних практик	10
Успішні проекти бібліотек України	11
«Здорові бібліотеки»	11
«Бібліотеки як простір психосоціальної підтримки»	11
«Насіннєві бібліотеки»	12
«Молодіжний творчий простір»	12
СОУП	12
«Бібліотеки – Хаби цифрової освіти»	12
«Буксінь»	13
РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК	13
ЛІТЕРАТУРА	16

БІБЛОТЕКА ЗМІН: ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ [Текст] : метод. пропозиції / Департамент культури, національностей, релігій та охорони об'єктів культурної спадщини Одес. облдержадмін., Одес. обл. універс. наук. б-ка ім. М. С. Грушевського, Наук.-метод. від. ; [підгот.: Ю. С. Амельченко, О. А. Булгакова ; комп'ют. набір Ю. С. Амельченко, О. А. Булгакова ; заг. редагування, верстка О. М. Ласкевич ; відп. за вип. О. А. Булгакова]. – Одеса, 2026. – 19 с. – 15x21,5. – 40 прим.: б. ц.

© ООУНБ ім. М. С. Грушевського, 2026
© Амельченко Ю. С., Булгакова О. А. підгот., 2026
Зам. № 30 від 24.06.2026 р.